

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Γ΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Χιούμορ/σάτιρα

Τίτλος:

«Σα βγεις στον πηγαιμό για τον Καβάφη. Διδάσκοντας Καβάφη μέσα από τις παρωδίες του»

Συγγραφή: ΑΝΔΡΕΑΣ ΓΑΛΑΝΟΣ

Εφαρμογή: ΑΝΔΡΕΑΣ ΓΑΛΑΝΟΣ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Σα βγεις στον πηγαιμό για τον Καβάφη. Διδάσκοντας Καβάφη μέσα από τις παρωδίες του.

Εφαρμογή σεναρίου

Ανδρέας Γαλανός

Δημιουργία σεναρίου

Ανδρέας Γαλανός

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Λογοτεχνία

Τάξη

Γ΄ Γυμνασίου

Σχολική μονάδα

2^ο Γυμνάσιο Χαλκηδόνας

Χρονολογία

Από 27-02-2014 έως 19-03-2014.

Διδακτική/θεματική ενότητα

Χιούμορ/σάτιρα

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

8 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: εργαστήριο πληροφορικής.

Π. Εικονικός χώρος:

Wiki.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Το σενάριο εφαρμόστηκε σε σχολική μονάδα που διαθέτει εργαστήριο πληροφορικής με παραπάνω από τέσσερις λειτουργικούς υπολογιστές με σύνδεση στο διαδίκτυο.

Τόσο ο εκπαιδευτικός όσο και οι μαθητές ήταν εξοικειωμένοι:

- με την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία,
- με προγράμματα επεξεργασίας κειμένου (Word),
- με τη διαδικασία δημιουργίας υπερσυνδέσεων προς ιστοσελίδες σε ένα κείμενο,
- με προγράμματα επεξεργασίας εικόνων,
- με τη διαδικασία αναζήτησης στοιχείων και εικόνων στο διαδίκτυο,
- με βασικά ζητήματα στιχουργικής (στροφές, αριθμός στίχων και συλλαβών, ύπαρξη και είδος ομοιοκαταληξίας).

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Ανδρέας Γαλανός, *Σα βγεις στον πηγαιμό για τον Καβάφη*. Διδάσκοντας Καβάφη μέσα από τις παρωδίες του, Νεοελληνική Λογοτεχνία Γ΄ Γυμνασίου, 2013.

Το σενάριο αντλεί

Κοινά κείμενα και κάποιες ανάλογες δραστηριότητες με αυτές που χρησιμοποιήθηκαν στο ανά χείρας σενάριο συναντά κανείς και [στη διδακτική πρόταση της Βασιλικής Σελιώτη και της Λαμπριανής Ματθαίου](#) για τη θεματική ενότητα «Σάτιρα και σατιρικά κείμενα» του κυπριακού Π.Σ. για την Α΄ Λυκείου, την οποία μπορεί να βρει στην ιστοσελίδα με εκπαιδευτικό υλικό μέσης εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου. Πρόκειται βέβαια για μια

διδασκτική πρόταση με εντελώς διαφορετική στόχευση και διδασκτική πορεία, από την οποία ωστόσο θα μπορούσε να αντλήσει κανείς ενδιαφέρουσες ιδέες και δραστηριότητες.

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο επιχείρησε να αποτελέσει μια πρώτη γνωριμία των παιδιών τόσο με τον ποιητικό κόσμο του Καβάφη όσο και με τους τρόπους της παρωδίας. Η τάξη εργάστηκε χωρισμένη σε τέσσερις ομάδες. Ως αφορμή χρησιμοποιήθηκε το βίντεο-παρωδία ενός γνωστού κινηματογραφικού έργου. Στην πρώτη φάση οι μαθητές εισήχθησαν στον χώρο της παρωδίας μέσω της ζωγραφικής. Αναζήτησαν παρωδίες γνωστών πινάκων, διαπίστωσαν τις παρεμβάσεις που έχουν γίνει και πειραματίστηκαν και οι ίδιοι σε αντίστοιχη κατεύθυνση. Στη Β' φάση πέρασαν στον χώρο της λογοτεχνίας και, συγκεκριμένα, της ποίησης του Καβάφη. Κάθε ομάδα ανέλαβε δύο παρωδίες του ίδιου καβαφικού ποιήματος και υλοποίησε μια σειρά από δραστηριότητες με σκοπό τον εντοπισμό του παρωδούμενου προτύπου και την παρατήρηση των ομοιοτήτων και των διαφορών ανάμεσά τους. Μέσα από αυτές οι μαθητές επεσήμαναν χαρακτηριστικά της καβαφικής ποιητικής, εξοικειώθηκαν με θέματα και στίχους του καβαφικού σύμπαντος και αποτίμησαν τη συνεχή παρώδηση των ποιημάτων του Καβάφη μέχρι σήμερα ως έναν δείκτη της απήχυσής τους. Στην τελευταία φάση, επιχείρησαν και οι ίδιοι να συντάξουν τις δικές τους παρωδίες, περνώντας από τη θεωρία στην πράξη και από την παρατήρηση στη δημιουργία.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Βασικό ζητούμενο της συγκεκριμένης εφαρμογής ήταν η απόπειρα εισόδου των μαθητών στο καβαφικό ποιητικό σύμπαν μέσα από ένα ευχάριστο και παιγνιώδες κατώφλι. Στόχος ήταν να βρεθεί ένα πλαίσιο που θα ενέπλεκε τους μαθητές σε

δραστηριότητες αναζήτησης χαρακτηριστικών της καβαφικής ποιητικής και εξοικείωσης με στίχους και θέματα των ποιημάτων του, αποφεύγοντας την κατά μέτωπο διδασκαλία αυτών των χαρακτηριστικών και την ανάλυση-ερμηνεία επιλεγμένων ποιημάτων.

Στην προκειμένη περίπτωση ως κατάλληλο κατώφλι εισόδου επιλέχτηκε η παρωδία. Η απόφαση αυτή υπαγορεύτηκε από την πληθώρα και την ποιότητα των καβαφικών παρωδιών, που παρέχουν ένα ευρύ πεδίο επιλογών. Άλλωστε, η συγκέντρωσή τους από τον Δημήτρη Δασκαλόπουλο σε έναν τόμο (Δασκαλόπουλος: 1998) διευκολύνει πολύ την αναζήτησή τους και την πρόσβαση σε αυτές. Ένας εξίσου σημαντικός όμως λόγος για αυτήν την επιλογή ήταν και η επιθυμία εξοικείωσης των μαθητών με το είδος της παρωδίας καθαυτό. Επιδιώχθηκε, δηλαδή, να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές πως η παρωδία δεν είναι κατ' ανάγκη ένας τρόπος γελοιοποίησης του παρωδούμενου κειμένου, αλλά μπορεί να έχει ποικίλους στόχους (Κωστίου: 1999). Τέλος, η διαρκής παρουσία παρωδιών καβαφικών ποιημάτων από την εποχή του ποιητή μέχρι τις μέρες μας ήταν ένας εξαιρετικός τρόπος να διαπιστώσουν οι μαθητές την διαρκή ακτινοβολία της ποίησής του και τον συνεχή διάλογό που αναπτύσσει κάθε εποχή με αυτήν.

Η τάξη εργάστηκε χωρισμένη σε ομάδες που διερεύνησαν τη σχέση των παρωδιών με τα πρότυπά τους και εξήγαγαν τα ανάλογα συμπεράσματα, ενώ στο τέλος συνέθεσαν και τις δικές τους παρωδίες. Μέσα από αυτήν την ενεργό εμπλοκή τους στη διαδικασία αναζήτησης και παραγωγής της γνώσης, στόχος ήταν να επικοινωνήσουν καλύτερα με την ποίηση του Καβάφη και να εξοικειωθούν πρακτικά με τους τρόπους και τις τεχνικές της παρωδίας. Η προσεκτική σύγκριση παρωδίας και προτύπου ως προς το θέμα, τη γλώσσα και τη στιχουργία θεωρήθηκε πιο αποτελεσματικός τρόπος για να παρατηρήσουν και να διαπιστώσουν οι μαθητές τις ιδιαιτερότητες του καβαφικού ποιήματος.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με την εφαρμογή του σεναρίου επιδιώχθηκε:

- να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές πως ορισμένα ποιήματα αποτελούν πρότυπα με τα οποία διαλέγεται με τον δικό της τρόπο κάθε εποχή.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Με την εφαρμογή του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές:

- να εξοικειωθούν με θέματα και ιδιαιτερότητες της ποίησης του Καβάφη,
- να διαπιστώσουν τη διαρκή ακτινοβολία της καβαφικής ποίησης μέσα από τη συνεχή παρώδησή της από την εποχή του ποιητή έως και τις μέρες μας,
- να έρθουν σε επαφή με την παρωδία ως ένα πολύ συγκεκριμένο είδος διακειμενικότητας,
- να γνωρίσουν τις τεχνικές και τους τρόπους που χρησιμοποιεί η παρωδία,
- να συνειδητοποιήσουν ότι η παρωδία δεν είναι κατ' ανάγκη ένα μέσο γελοιοποίησης του προτύπου, αλλά αποτελεί και έμμεσο φόρο τιμής σε αυτό.

Γραμματισμοί

Με το σενάριο αυτό επιδιώχθηκε οι μαθητές:

- να παρατηρήσουν προσεκτικά και να συγκρίνουν δύο κείμενα προκειμένου να διαπιστώσουν ομοιότητες και διαφορές ως προς τη μορφή και το περιεχόμενο,
- να αξιοποιούν τις δυνατότητες που παρέχει ένα πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου για την ανάδειξη του διαλόγου που αναπτύσσεται ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα κείμενα (υπερσυνδέσεις, χρωματισμός κοινών φράσεων),
- να επιχειρήσουν να παρωδήσουν οι ίδιοι ένα ποιητικό κείμενο, μιμούμενοι τις ιδιαιτερότητές του.

Διδακτικές πρακτικές

Μέσω της εργασίας σε ομάδες επιδιώχθηκε η ανάπτυξη της δεξιότητας συνεργασίας των μαθητών με σκοπό την επίτευξη ενός στόχου. Η αποφυγή της κατά μέτωπο διδασκαλίας και της παρουσίασης από μέρους του εκπαιδευτικού των χαρακτηριστικών της παρωδίας και της καβαφικής ποίησης είχε στόχο να καλλιεργήσει μια στάση αυτενέργειας στους μαθητές και να τους εξοικειώσει με έναν τρόπο αναζήτησης και παραγωγής της γνώσης, μέσω μιας διερευνητικής διαδικασίας, στην οποία οι ίδιοι ενεπλάκησαν ενεργά. Η επιλογή να μη δοθούν εξαρχής στους μαθητές τα παρωδούμενα πρότυπα, αλλά να τα ανακαλύψουν οι ίδιοι, στόχευε στην καλλιέργεια της συγκριτικής παρατήρησης και της δεξιότητας αναζήτησης διακειμενικών στοιχείων σε ένα κείμενο. Τέλος, η σύνθεση παρωδιών από μεριάς τους στόχευε σε μια βιωματική ματιά στο εργαστήρι του ποιητή που επιλέγει να παρωδήσει ένα ποιητικό πρότυπο.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Τα ποιήματά του Καβάφη αποτελούν σταθερό αντικείμενο διδασκαλίας στις περισσότερες τάξεις του Γυμνασίου και του Λυκείου, ενώ είναι ένας από τους ελάχιστους ποιητές του οποίου το όνομα τα παιδιά αναγνωρίζουν και, πιθανώς, τους τίτλους κάποιων ποιημάτων του. Ο ορισμός του 2013 ως «έτους Καβάφη» έφερε ακόμα περισσότερο στο προσκήνιο την, ούτως ή άλλως, αποδεδειγμένη ακτινοβολία του έργου του, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Αφορμή του σεναρίου αποτέλεσε η αναζήτηση ενός ευχάριστου και διαφορετικού τρόπου εισαγωγής των μαθητών στην ποίηση του Καβάφη, με την ελπίδα ότι αυτή η «παιγνιώδης» γνωριμία θα διευκόλυνε την επικοινωνία τους με το καβαφικό ποιητικό σύμπαν.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο υλοποιήθηκε σε σχολείο που δεν εφαρμόζει πιλοτικά τα [Νέα Προγράμματα Σπουδών](#) και συνεπώς, δεν εντάχθηκε στην ενότητα «Χιούμορ/σάτιρα», αλλά συνδέθηκε με τη διδασκαλία των ποιημάτων του Καβάφη, στο πλαίσιο της παρακολούθησης της ιστορικής εξέλιξης της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας που προβλέπει το ισχύον Π.Σ. Συγκεκριμένα, η εφαρμογή του σεναρίου προηγήθηκε της διδασκαλίας μεμονωμένων ποιημάτων του Καβάφη από το σχολικό ανθολόγιο, οπότε λειτούργησε ως ένα είδος εισαγωγής στην καβαφική ποίηση.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

- Επιλέχθηκε να εργαστούν οι μαθητές στον εικονικό χώρο ενός Wiki από τη μια για να λυθούν πρακτικά ζητήματα αποθήκευσης της δουλειάς τους και δυνατότητας πρόσβασης σε αυτήν από το σπίτι και από την άλλη για να προωθηθεί η δεξιότητα συνεργασίας όσον αφορά στην παραγωγή ενός τελικού κειμένου.
- Αξιοποιήθηκαν οι δυνατότητες που παρέχουν τα προγράμματα επεξεργασίας εικόνας προκειμένου να αισθητοποιηθούν καλύτερα οι τεχνικές και οι επιλογές της παρωδίας στον χώρο της ζωγραφικής.
- Αξιοποιήθηκαν οι δυνατότητες που παρέχουν τα προγράμματα επεξεργασίας κειμένου προκειμένου να οπτικοποιηθούν οι ομοιότητες μεταξύ δύο κειμένων (χρωματισμός γραμματοσειρών) και να αναδειχθούν διακειμενικές σχέσεις (υπερσύνδεση).
- Οι μαθητές αναζήτησαν στοιχεία και εικόνες στο διαδίκτυο και αξιοποίησαν εργαλεία, όπως τα ηλεκτρονικά λεξικά ([Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#), [Αντίστροφο Λεξικό](#)).
- Αξιοποιήθηκε ο συμφραστικός πίνακας του Καβάφη ([Ανεμόσκαλα](#)), προκειμένου να εντοπίσουν οι μαθητές το παρωδούμενο πρότυπο.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΑ Α' Λυκείου:

Κ.Π. Καβάφης, [«Ιθάκη»](#)

Κ. Π. Καβάφης, [«Περιμένοντας του βαρβάρους»](#)

Λογοτεχνικά κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Ανώνυμος, [«Καβαφικόν»](#) [1935]. Στο Δημήτρης Δασκαλόπουλος, *Παρωδίες Καβαφικών Ποιημάτων 1917-1997*, 79. Αθήνα: Πατάκης, 1998.

Άχτος Αρούρης [=Νίκος Σαραντάκος], [«Θάλασσα»](#) [1934]. Στο Δημήτρης Δασκαλόπουλος, *Παρωδίες Καβαφικών Ποιημάτων 1917-1997*, 77-78. Αθήνα: Πατάκης, 1998.

Φρέντυ Γερμανός, [«Περιμένοντας το πετρέλαιο»](#) [1974]. Στο Δημήτρης Δασκαλόπουλος, *Παρωδίες Καβαφικών Ποιημάτων 1917-1997*, 127-129. Αθήνα: Πατάκης, 1998.

Φρέντυ Γερμανός, [«Σαν βγεις στον πηγαιμό για τον Αμλέτο...»](#) [1974]. Στο Δημήτρης Δασκαλόπουλος, *Παρωδίες Καβαφικών Ποιημάτων 1917-1997*, 133-137. Αθήνα: Πατάκης, 1998.

Κ. Π. Καβάφης, [«Η πόλις»](#). Στο *Τα Ποιήματα (1897-1918)*, επιμ. Γ. Π. Σαββίδης, 21. Αθήνα: Ίκαρος, 1999.

Κ. Π. Καβάφης, [«Τείχη»](#). Στο *Τα Ποιήματα (1897-1918)*, επιμ. Γ. Π. Σαββίδης, 117. Αθήνα: Ίκαρος, 1999.

Δ. Καλάκης & Θ. Μουντός, [«Περιμένοντας τον Θεσμόν»](#) [1983]. Στο Δημήτρης Δασκαλόπουλος, *Παρωδίες Καβαφικών Ποιημάτων 1917-1997*, 162. Αθήνα: Πατάκης, 1998.

Σταύρος Καρακάσης, [«Καβάφη τάφος»](#) [1938]. Στο Δημήτρης Δασκαλόπουλος, *Παρωδίες Καβαφικών Ποιημάτων 1917-1997*, 81. Αθήνα: Πατάκης, 1998.

Ξ. Α. Κοκόλης, [«Στίχου»](#). Στο *Τριάντα παρωδίες ποιημάτων του Κ. Π. Καβάφη*, 49. Αθήνα: Καστανιώτης, 2007.

Ξ. Α. Κοκόλης, [«Το χαρτάκι»](#). Στο *Τριάντα παρωδίες ποιημάτων του Κ. Π. Καβάφη*, 29-31. Αθήνα: Καστανιώτης, 2007.

Άγγελος Παρθένος, [«Καβάφης προς Μαλάνον»](#) [1960]. Στο Δημήτρης Δασκαλόπουλος, *Παρωδίες Καβαφικών Ποιημάτων 1917-1997*, 91-92. Αθήνα: Πατάκης, 1998.

Κ. Φ. Φαβάκης [=Μ. Π. Σουλιώτης], [«Ο εστιάτωρ»](#) [1974]. Στο Δημήτρης Δασκαλόπουλος, *Παρωδίες Καβαφικών Ποιημάτων 1917-1997*, 116. Αθήνα: Πατάκης, 1998.

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Το σενάριο εφαρμόστηκε σε ένα τμήμα δώδεκα μαθητών, οι οποίοι χωρίστηκαν σε τέσσερις ομάδες των τριών μελών με κριτήριο τις προσωπικές τους προτιμήσεις, αλλά και τις τεχνικές τους γνώσεις στη χρήση Η/Υ. Όλες οι διδακτικές ώρες πραγματοποιήθηκαν στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου.

Α' φάση (2 ώρες)

Γνωρίζοντας, ορίζοντας και ζωγραφίζοντας την παρωδία

Οι ομάδες μεταβαίνοντας στο Wiki που χρησιμοποιούνταν ήδη για το μάθημα σε όλη τη διάρκεια της χρονιάς, κλήθηκαν να παρακολουθήσουν στο YouTube, μέσω της υπερσύνδεσης που τους δόθηκε, ένα σύντομο βιντεάκι-παρωδία της ταινίας του Τζέιμς Κάμερον *Τιτανικός*. Ο λόγος που επιλέχθηκε η συγκεκριμένη παρωδία είναι για να κεντρίσει το ενδιαφέρον των παιδιών μέσα από κάτι οικείο, αναγνωρίσιμο και αστείο, καθώς όλοι οι μαθητές γνώριζαν την ταινία αρκετά καλά, ώστε να μπορούν να εντοπίσουν τα παρωδούμενα στοιχεία.

Το βιντεάκι αποτέλεσε αφορμή για τη συζήτηση που ακολούθησε. Ζητήθηκε από τους μαθητές να εντοπίσουν ποια στοιχεία του βίντεο μας κάνουν να

αναγνωρίσουμε αμέσως ότι πρόκειται για αναφορά στην εν λόγω ταινία, καθώς και με ποιους τρόπους διαστρεβλώνονται αυτά τα στοιχεία ώστε να προκαλέσουν γέλιο. Πολύ εύκολα οι μαθητές εντόπισαν τα κοινά στοιχεία στα ρούχα, τις κομμώσεις και τη στάση των ηθοποιών, στο σκηνικό και σε στοιχεία του αρχικού σεναρίου. Επισήμαναν, ακόμη, ότι το γέλιο προκαλείται από την υπερβολή σε κινήσεις και σε αντιδράσεις, καθώς και από την προσθαφαίρεση φράσεων από τον διάλογο των δύο βασικών πρωταγωνιστών που διακωμωδούν την κατάσταση. Στην πορεία της συζήτησης χρησιμοποιήθηκε από τους ίδιους τους μαθητές η λέξη «παρωδία», γεγονός που αποτέλεσε την αφορμή να παραπεμφθούν οι ομάδες στο [Φύλλο εργασίας Α1](#), με το οποίο κλήθηκαν να αναζητήσουν στο [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) τη σημασία της λέξης παρωδία. Η αναζήτησή τους απέφερε το παρακάτω αποτέλεσμα:

παρωδία η [παροδία] Ο25 : **1.** (φιολολ.) απομίμηση ή παραποίηση, με σκωπτική ή κωμική διάθεση, της μορφής ή του περιεχομένου ενός λογοτεχνικού έργου: *Η Βατραχομομαχία είναι ~ της Ιλιάδας του Ομήρου.* **2.** ως μειωτικός χαρακτηρισμός για ανθρώπινη ενέργεια, η οποία δεν έγινε όπως έπρεπε: *Μια ~ δίκης / εκλογών / εξετάσεων.*

Με αφορμή τους δύο αυτούς ορισμούς ζητήθηκε από κάθε ομάδα να συντάξει δυο προτάσεις στις οποίες θα χρησιμοποιούσαν τη λέξη παρωδία και με τις δυο σημασίες της. Καθώς η διαδικασία δεν τους δυσκόλεψε σχεδόν καθόλου, δεν αξιοποίησαν τα [σώματα κειμένων](#) της Πύλης για την ελληνική γλώσσα, όπως τους προτεινόταν στο φύλλο εργασίας. Όπως προέκυψε από τις προτάσεις που έγραψαν, η δεύτερη, η μεταφορική σημασία της λέξης, τούς ήταν απολύτως ξεκάθαρη, ενώ όσον αφορά στην πρώτη σημασία, τούς ήταν πιο εύκολο να αναφερθούν σε παρωδίες ταινιών ή τηλεοπτικών εκπομπών και όχι σε λογοτεχνικά έργα. Το κενό αυτό ούτως ή άλλως βρισκόταν στο κέντρο των επιδιώξεων του προκείμενου σεναρίου. Προτού όμως ασχοληθεί η τάξη με τη λογοτεχνική παρωδία, επιλέχθηκε ένα πέρασμα από τον

χώρο της ζωγραφικής, ώστε να γίνει ακόμα πιο ανάγλυφος –και οπτικά– ο τρόπος με τον οποίο η παρωδία μεταβάλλει και στρεβλώνει το επιλεγμένο πρότυπο.

Συγκεκριμένα, κάθε ομάδα κλήθηκε να αναζητήσει στη μηχανή αναζήτησης εικόνων της [Google](http://www.google.com) παρωδίες γνωστών ζωγραφικών πινάκων και να επιλέξει μία από αυτές. Στη συνέχεια, έπρεπε να αναζητήσει μια φωτογραφία του πρωτότυπου πίνακα που παρωδείται και να παρατηρήσει καλά τις διαφορές των δύο πινάκων, εστιάζοντας στα στοιχεία που έχει αλλάξει ο άνθρωπος που δημιούργησε την παρωδία.

Οι ομάδες με μεγάλη ευκολία εντόπισαν αρκετές παρωδίες πολύ γνωστών πινάκων, κυρίως της «Μόνα Λίζα». Παρατήρησαν ότι στις περισσότερες περιπτώσεις έχουμε να κάνουμε με παραμόρφωση, μετακίνηση, προσθήκη ή αφαίρεση κάποιων στοιχείων του πίνακα. Όλες αυτές οι παρεμβάσεις στο αρχικό πρότυπο συνδέθηκαν, λοιπόν, με τις τεχνικές της παρωδίας. Επισημάνθηκε, πάντως, ότι οι περισσότερες από αυτές τις τροποποιήσεις φροντίζουν να διατηρούν ανέπαφο έναν αρκετά μεγάλο αριθμό χαρακτηριστικών στοιχείων του πίνακα, ώστε να παραμένει αναγνωρίσιμος. Για παράδειγμα, σε όλες τις παρωδίες της «Μόνα Λίζα» που συνέλεξαν οι μαθητές, παρατηρήθηκε ότι τα μαλλιά της και η στάση του σώματος διατηρούνται αμετάβλητες. Η δραστηριότητα αυτή, πέρα από την περαιτέρω εξοικείωση των μαθητών με την έννοια της παρωδίας, άσκησε τους μαθητές στην προσεκτική παρατήρηση και σύγκριση οπτικού υλικού, μια δεξιότητα ιδιαίτερα χρήσιμη στην εποχή μας, που κατακλύζεται από εικόνες και οπτικά ερεθίσματα.

Στο σημείο αυτό, ο εκπαιδευτικός ζήτησε από την τάξη να προβληματιστεί σχετικά με τον στόχο και τις επιδιώξεις της παρωδίας. Σχεδόν το σύνολο των μαθητών απάντησαν ότι στόχος είναι να διακωμωδήσει και να σατιρίσει τον παρωδούμενο πίνακα. Κρίθηκε σκόπιμο να μην επιχειρηθεί να ανατραπεί ή να τροποποιηθεί ακόμα αυτή η άποψη των παιδιών, αλλά η όποια μετακίνηση να επέλθει μέσα από την πορεία που θα ακολουθούσε το σενάριο στη συνέχεια.

Η τελευταία δραστηριότητα της αρχικής αυτής φάσης ζητούσε από κάθε ομάδα να επιλέξει τη φωτογραφία ενός γνωστού πίνακα και να την επεξεργαστεί σε ένα πρόγραμμα επεξεργασίας εικόνων, ώστε να δημιουργήσει μια νέα παρωδία του πίνακα, παίζοντας με κάποιες από τις τεχνικές που συζητήθηκαν πριν (αλλαγή χρωμάτων, προσθαφαίρεση, μετακίνηση κλπ.). Όπως φαίνεται από την παρωδία του πίνακα «Το κορίτσι με το μαργαριταρένιο σκουλαρίκι» του Γιοχάνες Βερμέερ που δημιούργησε μία από τις ομάδες, οι μαθητές αξιοποίησαν αρκετές από τις τεχνικές με τις οποίες ήρθαν σε επαφή, με αποκλειστικό, όμως, στόχο τη διακωμώδηση – ενδεχομένως και τη γελοιοποίηση– του παρωδούμενου προτύπου¹. Μέσα από τη δραστηριότητα αυτή, πάντως, οι μαθητές μετατράπηκαν από παρατηρητές παρωδιών σε δημιουργούς και έριξαν έτσι μια ματιά στο εργαστήριο του δημιουργού που επιλέγει να παρωδήσει ένα γνωστό έργο τέχνης. Όσες ομάδες δεν πρόλαβαν να ολοκληρώσουν αυτήν τη δραστηριότητα, ανέλαβαν να το κάνουν από το σπίτι.

Β' φάση (4 ώρες)

Καβάφη παρωδίες

Σε αυτήν τη φάση οι μαθητές ήρθαν σε επαφή με την παρωδία στον χώρο της λογοτεχνίας και επιχειρήθηκε να εισαχθούν στην ποίηση του Καβάφη από ένα πιο ευχάριστο και πιο παιγνιώδες κατώφλι από όσο συνήθως, διαπιστώνοντας στην πράξη τη διαχρονική πρόσληψη των ποιημάτων του. Κάθε ομάδα δημιούργησε στο Wiki τον δικό της φάκελο, στον οποίο αποθήκευε τα αποτελέσματα της δουλειάς της.

3^η ώρα

Αναζητώντας το παρωδούμενο πρότυπο

Σε κάθε ομάδα δόθηκε ένα έγγραφο Word στο οποίο περιέχονταν δύο διαφορετικές παρωδίες του ίδιου καβαφικού ποιήματος (διαφορετικού για κάθε ομάδα) και το [B1 Φύλλο Εργασίας](#) (κοινό για όλες τις ομάδες).

¹ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο parodia_pinaka.

Ομάδα Α

Παρωδίες του ποιήματος «Τείχη»:

- Ανώνυμος, [«Καβαφικόν»](#) [1935]
- Ξ. Α. Κοκόλης, [«Στίχου»](#) [2007]

Ομάδα Β

Παρωδίες του ποιήματος «Ιθάκη»:

- Φρέντν Γερμανός, [«Σαν βγεις στον πηγαιμό για τον Αμλέτο...»](#) [1974]
- Ξ. Α. Κοκόλης, [«Το χαρτάκι»](#) [2007]

Ομάδα Γ

Παρωδίες του ποιήματος «Η πόλις»

- Άχτος Αρούρης [=Νίκος Σαραντάκος], [«Θάλασσα»](#) [1934]
- Κ. Φ. Φαβάκης [=Μ. Π. Σουλιώτης], [«Ο εστιάτωρ»](#) [1974]

Ομάδα Δ

Παρωδίες του ποιήματος «Περιμένοντας τους βαρβάρους»

- Φρέντν Γερμανός, [«Περιμένοντας το πετρέλαιο»](#) [1974]
- Θ. Μουντός – Δ. Καλάκης, [«Περιμένοντας τον Θεσμόν»](#) [1983]

Κάθε ομάδα κλήθηκε να ανακαλύψει το ποίημα του Καβάφη που παρωδούν τα δύο κείμενα που της δόθηκαν. Ο αστυνομικού τύπου γρίφος είχε ως στόχο να κινητοποιήσει τους μαθητές μέσα από μια πρόκληση που θυμίζει παιχνίδι κρυμμένου θησαυρού. Προκειμένου να οδηγηθούν στο παρωδούμενο ποίημα, τούς ζητήθηκε αρχικά να χρωματίσουν με διαφορετικό χρώμα γραμματοσειράς τις κοινές λέξεις και φράσεις ανάμεσα στα δύο ποιήματα. Όπως εύκολα υπέθεσαν οι μαθητές, το γεγονός ότι εμφανίζονται αυτές οι φράσεις και στα δύο ποιήματα, μάλλον σημαίνει ότι αυτούσια η φράση θα απαντάται και στο καβαφικό πρότυπο. Ακριβώς αυτός ήταν και ο λόγος που επιλέχθηκε να δοθούν δύο –και όχι μόνο μία– παρωδίες του ίδιου ποιήματος.

Στο σημείο αυτό φάνηκε ιδιαίτερα χρήσιμος ο [συμφραστικός πίνακας λέξεων του Καβάφη](#) στο περιβάλλον της [Ανεμόσκαλας](#). Βάζοντας στο πεδίο αναζήτησης μια από τις κοινές λέξεις των δύο παρωδιών που θεώρησαν ότι είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστική, οι ομάδες μπόρεσαν εύκολα να εντοπίσουν το ποίημα που παρωδείται. Για παράδειγμα, ο τύπος «αιδώ» από τη φράση «χωρίς αιδώ» που απαντάται και στις δύο παρωδίες που δόθηκαν επέτρεψε στην αντίστοιχη ομάδα να εντοπίσει ως πρότυπο το ποίημα «Τείχη». Η μόνη ομάδα που –δικαίως– δυσκολεύτηκε ήταν η ομάδα στην οποία είχε ανατεθεί να ασχοληθεί με τις παρωδίες του ποιήματος «Η πόλις», κυρίως γιατί το κοινό λεξιλογικό πεδίο των δύο παρωδιών είναι εξαιρετικά περιορισμένο και μάλιστα φαίνεται ότι δεν προσφέρει πολλές δυνατότητες (οι μόνες κοινές λέξεις που εντόπισαν ήταν «είπες» και «θα βρεις»). Χρειάστηκε ο εκπαιδευτικός να παροτρύνει τους μαθητές να αναζητήσουν στον συμφραστικό πίνακα αυτές τις –έστω περιορισμένες– λέξεις και να ανακαλύψουν το αρχικό ποίημα.

Η κάθε ομάδα αντέγραψε το ποίημα του Καβάφη στο οποίο οδηγήθηκε στην ίδια σελίδα με τις παρωδίες που της δόθηκαν. Χρωμάτισαν με το ίδιο χρώμα γραμματοσειράς τους στίχους που είναι κοινοί και στα τρία ποιήματα, ενώ χρωμάτισαν με άλλο χρώμα τους στίχους που είναι κοινοί ανάμεσα στο ποίημα του Καβάφη και σε καθεμία χωριστά από τις δύο παρωδίες. Σε όλες αυτές τις δραστηριότητες αξιοποιήθηκαν οι δυνατότητες που παρέχει ο επεξεργαστής κειμένου στην οπτική ανάδειξη των ομοιοτήτων δύο ή περισσότερων κειμένων.

4^η ώρα

Συγκρίνοντας την παρωδία με το πρότυπο

Αυτήν την ώρα οι ομάδες παραπέμφθηκαν στο [B2 Φύλλο Εργασίας](#) (κοινό για όλες τις ομάδες) με το οποίο τους ζητούνταν να συγκρίνουν το ποίημα του Καβάφη με τις παρωδίες που τους δόθηκαν ως προς τη γλώσσα, τη στιχουργία και το περιεχόμενο. Η στόχευση ήταν διπλή: από τη μια, να αναγνωρίσουν τον τρόπο με τον οποίο

διαχειρίζεται η παρωδία το αρχικό κείμενο και από την άλλη, να οδηγηθούν σε κάποιες πρώτες διαπιστώσεις για τις γλωσσικές, στιχουργικές και θεματικές ιδιαιτερότητες της καβαφικής ποιητικής. Πιο συγκεκριμένα:

- ✚ **ΣΤΙΧΟΥΡΓΙΑ:** Ζητήθηκε να συγκρίνουν τον αριθμό στίχων, τον χωρισμό σε στροφικές ενότητες, τον αριθμό συλλαβών σε κάθε στίχο, την ύπαρξη και το είδος της ομοιοκαταληξίας.
- ✚ **ΓΛΩΣΣΑ:** Ζητήθηκε να συγκρίνουν τη σειρά των λέξεων, τις γλωσσικές και ορθογραφικές ιδιαιτερότητες και τη στίξη του καβαφικού κειμένου με τα κείμενα-παρωδίες. Μέσα από τη σύγκριση αυτή οδηγούνταν σε συμπεράσματα σχετικά με τον βαθμό μίμησης που ακολουθεί η εκάστοτε παρωδία αλλά και σχετικά με τις προτιμήσεις του ίδιου του Καβάφη.
- ✚ **ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ:** Ζητήθηκε να προσδιορίσουν τα θέματα με τα οποία ασχολείται το ποίημα του Καβάφη καθώς και τα θέματα με τα οποία καταπιάνεται καθεμιά από τις παρωδίες που τους δίνεται.

Η σύγκριση στο επίπεδο της στιχουργίας και της γλώσσας δε δημιούργησε ιδιαίτερες δυσκολίες στις ομάδες. Συνήθως και μόνο από την οπτική εικόνα των δύο ποιημάτων μπορούσαν να διαπιστώσουν σε ποιο βαθμό το ποίημα-παρωδία μιμούνταν το καβαφικό πρότυπο ως προς τη δομή του, το μέγεθος των στίχων και των στροφικών ενότητων. Για παράδειγμα, η ομάδα που μελετούσε την «Ιθάκη» και τις παρωδίες της εύκολα οδηγήθηκε στο συμπέρασμα πως η παρωδία του Κοκόλη δεσμεύεται πολύ περισσότερο από την έκταση και τον χωρισμό σε ενότητες του καβαφικού ποιήματος σε αντίθεση με την παρωδία του Φρέντυ Γερμανού που παίρνει πολύ μεγαλύτερες ελευθερίες.

Οι περισσότερες ομάδες επισήμαναν, ακόμη, ότι η γλώσσα των καβαφικών ποιημάτων είναι δημοτική με αρκετά στοιχεία καθαρεύουσας και άλλες ιδιοτυπίες, οι οποίες σε αρκετές περιπτώσεις ακολουθούνταν και στις παρωδίες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μάλιστα, κάποιες ομάδες έκαναν και πιο ειδικές και ενδιαφέρουσες

διαπιστώσεις. Η ομάδα που μελετούσε τις παρωδίες του «Περιμένοντας τους βαρβάρους», παρατηρώντας τα σημεία στίξης, πρόσεξε ότι παρόλο που δεν χρησιμοποιούνται παύλες διαλόγου, τόσο το ποίημα του Καβάφη όσο και οι παρωδίες του δομούνται πάνω στο σχήμα ερώτηση-απάντηση, γεγονός που τους προσδίδει θεατρικότητα, και επισήμανε μάλιστα ακόμα και την ειρωνεία που χαρακτηρίζει και τα τρία ποιήματα.

Η διερεύνηση της θεματολογίας των ποιημάτων δυσκόλεψε ίσως λίγο περισσότερο τους μαθητές. Οι δυσκολίες αφορούσαν από τη μια στον προσδιορισμό του θέματος των καθαφικών ποιημάτων, που με το ιστορικό τους σκηνικό (στην περίπτωση του «Περιμένοντας τους βαρβάρους») ή τη χρήση των συμβόλων («Τείχη») φάνταζαν κάπως σκοτεινά και δυσνόητα. Στις περιπτώσεις αυτές οι δυσκολίες εξομαλύνθηκαν με την παρέμβαση του εκπαιδευτικού, ο οποίος καθοδηγούσε τις ομάδες παρέχοντάς τους πληροφορίες ή διαλευκαίνοντας σκοτεινά σημεία. Σε κάθε περίπτωση πάντως, δε ζητήθηκε από τους μαθητές μια εις βάθος κατανόηση του ποιήματος, αλλά μια πρώτη αναγνώριση του βασικού θεματικού κέντρου (π.χ. αναμονή κάποιων βαρβάρων, ταξίδι προς την Ιθάκη).

Από την άλλη, κάποιες παρωδίες δυσκόλεψαν τα παιδιά, καθώς αγνοούσαν τα γεγονότα στα οποία αναφέρονταν. Ο εκπαιδευτικός εκμεταλλεύτηκε αυτά τα εμπόδια για να ξεκινήσει μια σχετική συζήτηση που ανέδειξε τον επικαιρικό χαρακτήρα ως ένα συχνό χαρακτηριστικό των παρωδιών. Με αφορμή την παρωδία «Περιμένοντας το πετρέλαιο» ζήτησε από τους μαθητές –στην ολομέλεια της τάξης– να προσπαθήσουν να ανασυστήσουν μέσα από υποθέσεις το γεγονός που έδωσε το έναυσμα για την παρωδία αυτή. Εύκολα οι μαθητές οδηγήθηκαν στο συμπέρασμα πως μάλλον την περίοδο εκείνη (1974) γίνονταν γεωτρήσεις και απόπειρες εξόρυξης πετρελαίου στην περιοχή της Θάσου. Ο εκπαιδευτικός επιβεβαίωσε αυτήν την υπόθεση και διαπιστώθηκε συνεπώς πως, συχνά, αφορμή για μια παρωδία αποτελεί ένα γεγονός της επικαιρότητας και πως ο αναγνώστης της εποχής μπορούσε εύκολα

αποκωδικοποιήσει τις αναφορές που γίνονται, ενώ εμείς δυσκολευόμαστε, λόγω της χρονικής απόστασης που μας χωρίζει από τα γεγονότα και της αναφοράς σε πρόσωπα εκείνης της εποχής.

Σε γενικές γραμμές πάντως, οι μαθητές οδηγήθηκαν στο συμπέρασμα πως ενώ τα ποιήματα του Καβάφη είχαν πιο «σοβαρά» και διαχρονικά θέματα, οι παρωδίες είχαν πιο καθημερινή, παιγνιώδη και συχνά επικαιρική θεματολογία.

5^η ώρα

Ανακαλύπτοντας στίχους

Αυτή την ώρα δόθηκε σε όλες τις ομάδες το ποίημα «Καβάφη τάφος» ([B3 Φύλλο Εργασίας](#)), το οποίο δεν παρωδεί ένα συγκεκριμένο πρότυπο, αλλά αποτελείται από μια συρραφή στίχων από διάφορα ποιήματα του Καβάφη και ζητήθηκε από τις ομάδες να εντοπίσουν όσες περισσότερες αναφορές μπορούσαν. Για τον σκοπό αυτό παραπέμφθηκαν στον [συμφραστικό πίνακα λέξεων του Καβάφη](#), στο περιβάλλον της [Ανεμόσκαλας](#), και κλήθηκαν να δημιουργήσουν υπερσύνδεσεις που να συνδέουν κάθε στίχο της παρωδίας με τη σελίδα του αντίστοιχου ποιήματος στην [Ανεμόσκαλα](#). Στο σημείο αυτό αξιοποιήθηκε η δυνατότητα που δίνει ο επεξεργαστής κειμένου για την ανάδειξη των διακειμενικών αναφορών ενός κειμένου και την οπτική αισθητοποίηση του διαλόγου ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα κείμενα.

Σχεδόν όλες οι ομάδες κατόρθωσαν να εντοπίσουν το σύνολο των αναφορών². Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έφερε τους μαθητές σε επαφή με ένα δείγμα παρωδίας που παρωδεί συνολικά το έργο και το ύφος ενός συγγραφέα και όχι ένα μεμονωμένο ποίημά του και συνέβαλε στην περαιτέρω εξοικείωση των μαθητών με το ποιητικό σύμπαν του Καβάφη και την –έστω και επί πολλοίς– γνωριμία τους με διάφορα ποιήματά του. Επρόκειτο πάντως για μια διδακτική ώρα που θα μπορούσε να

² Βλ. ενδεικτικά στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο [fyllo_ergasias_B3_omada_2](#).

παραλειφθεί σε περίπτωση πίεσης χρόνου, καθώς οι στόχοι της εξυπηρετούνται στο σύνολό τους και από άλλες δραστηριότητες του σεναρίου.

Ένα παράπλευρο, ωστόσο, κέρδος ήταν η ανάπτυξη της δεξιότητας της αναζήτησης σε έναν συμφραστικό πίνακα –και όχι μόνο. Προκειμένου να εντοπίσουν εύκολα το ποίημα από το οποίο αντλούνταν κάθε στίχος, χρειαζόταν κάθε ομάδα να αποφασίσει ποια λέξη του στίχου θα ήταν λιγότερο συχνή στο corpus των καβαφικών ποιημάτων και άρα θα απέφερε αμέσως το επιθυμητό αποτέλεσμα. Για παράδειγμα, στην περίπτωση του στίχου «Επιθυμίες και αισθήσεις εκόμισα εις την Τέχνην» είναι πολύ πιο εύκολο να οδηγηθώ γρήγορα στο σωστό αποτέλεσμα αναζητώντας τον τύπο «εκόμισα» παρά τη λέξη «επιθυμίες» ή «τέχνη» που απαντώνται σε περισσότερα ποιήματα. Τέτοιου τύπου δεξιότητες –όσο και αν δεν συνδέονται στενά με το μάθημα της Λογοτεχνίας– αποδεικνύονται ιδιαίτερα χρήσιμες στη σημερινή εποχή, στην οποία κάθε είδους αναζητήσεις στο διαδίκτυο αποτελούν καθημερινή πρακτική.

6^η ώρα

Απαντώντας στον Καβάφη

Δόθηκε σε όλες τις ομάδες η παρωδία «Καβάφης προς Μαλάνον», της οποίας ο δημιουργός δίνει τον λόγο στον ίδιο τον Καβάφη, βάζοντας τον να αναρωτιέται αν η συνεχής μίμηση των στίχων του από νεότερους ποιητές αποτελεί δείγμα υποτίμησης. Οι μαθητές κλήθηκαν να συντάξουν μια παράγραφο για να απαντήσουν στον προβληματισμό του ποιητή ([B4 Φύλλο Εργασίας](#)). Προκειμένου να το πράξουν, παροτρύνθηκαν να λάβουν υπόψη στην απάντησή τους τις ημερομηνίες συγγραφής των παρωδιών που εξετάστηκαν και που δείχνουν την αδιάκοπη “παρουσία” του ποιητή από την εποχή που ζούσε ακόμα μέχρι σήμερα.

Διαβάζοντας την απάντηση που συνέταξε μια από τις ομάδες³ φαίνεται πως έγινε αρκετά σαφές στους μαθητές ότι η παρωδία αποτελεί μεταξύ άλλων δείγμα

³ Βλ. ό.π. το αρχείο [apanthsh_ston_Kavafh_omada__3](#).

εκτίμησης και θαυμασμού του παρωδούμενου προτύπου. Η τελευταία πάντως πρόταση της απάντησής τους δείχνει πως τους ξενίζει αρκετά η χρησιμοποίηση του ποιήματος ως οχήματος για την αναφορά σε εντελώς άσχετα θέματα και πως ακόμα εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν εν μέρει την παρωδία ως μέσο γελοιοποίησης. Ανάλογες παρατηρήσεις σημειώθηκαν και στις απαντήσεις των υπολοίπων ομάδων. Σε κάθε περίπτωση, αυτό που φαίνεται να κατανοήθηκε από το σύνολο της τάξης είναι πως η συνεχής παρουσία παρωδιών ενός ποιητή στο πέρασμα των χρόνων είναι δείκτης της διαχρονικής του απήχησης και της εμβέλειάς του.

Γ' φάση (2 ώρες)

Δημιουργώντας καβαφικές παρωδίες

Στη φάση αυτή οι ομάδες πέρασαν από την εξέταση στη δημιουργία των δικών τους παρωδιών ([Γ1 Φύλλο Εργασίας](#)). Τους ζητήθηκε να αντιγράψουν το χρωματισμένο ποίημα-πρότυπο του Καβάφη με το οποίο ασχολήθηκαν, σε μια καινούρια σελίδα του Wiki, και να σβήσουν όσα κομμάτια του ποιήματος δεν ήταν χρωματισμένα, δηλαδή όσες λέξεις ή φράσεις του κειμένου δεν χρησιμοποιήθηκαν στα ποιήματα-παρωδίες, προκειμένου να προκύψει ένα κείμενο με κενά που μπορεί να λειτουργήσει ως σκελετός για να δημιουργήσουν πάνω του μια καινούρια παρωδία. Τους ζητήθηκε, επίσης, να αξιοποιήσουν συμπεράσματα που έβγαλαν στην προηγούμενη φάση, σχετικά με τις γλωσσικές και στιχουργικές ιδιαιτερότητες του Καβάφη. Για την περίπτωση που θα χρειαζόταν να δημιουργήσουν ομοιοκαταληξίες, παραπέμφθηκαν στο [Αντίστροφο Λεξικό της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα](#).

Κάποιες από τις ομάδες ακολούθησαν κατά γράμμα τις οδηγίες, ενώ άλλες επιχειρήσαν να συνθέσουν την παρωδία τους χωρίς να δημιουργήσουν πρώτα έναν σκελετό στον οποίο να βασιστούν. Η όλη διαδικασία διασκέδασε πολύ τα παιδιά και κινητοποίησε τη δημιουργικότητά τους· σε όλες τις ομάδες πραγματοποιούνταν πολύ ενδιαφέρουσες συζητήσεις, ενίοτε με έντονες διαφωνίες, στην προσπάθεια σύνθεσης μια παρωδίας που να προκαλεί γέλιο. Δυσκολίες συνάντησαν κυρίως στην

προσπάθειά τους να σεβαστούν τον μετρικό βηματισμό και τον αριθμό των συλλαβών των στίχων, γεγονός που δείχνει την έλλειψη εξοικείωσης των περισσότερων μαθητών με τον ποιητικό ρυθμό. Ο διδάσκων περιφερόταν ανάμεσα στις ομάδες και βοηθούσε σε όποιες περιπτώσεις μπορούσε.

Μόλις ολοκληρώθηκαν οι παρωδίες, ένα μέλος από κάθε ομάδα ανέλαβε να διαβάσει φωναχτά το ποίημα της ομάδας. Η τάξη επισήμανε πως το αποτέλεσμα σε κάποιες περιπτώσεις ήταν αρκετά αδέξιο⁴ και το απέδωσε στη δυσκολία που είχαν οι μαθητές στη στιχουργία. Παρατηρήθηκε, επίσης, πως στην περίπτωση αυτή η ομάδα απομακρύνθηκε αρκετά, τόσο σε επίπεδο λεξιλογίου όσο και σε επίπεδο ρυθμού, από το πρότυπο ποίημα του Καβάφη, γεγονός που δεν επέτρεπε να είναι αναγνωρίσιμο το αρχικό ποίημα και έτσι αποδυνάμωνε τη λειτουργία της παρωδίας.

Υπήρξαν όμως και δύο περιπτώσεις, οι οποίες κρίθηκαν από την τάξη ως πολύ επιτυχημένες⁵. Οι μαθητές σχολίασαν πως το θέμα και των δύο παρωδιών ήταν σχετικό με τη σχολική ζωή και το συνέδεσαν με τη συζήτηση σχετικά με την επικαιρικότητα των παρωδιών, επισημαίνοντας πως όποιος επιλέξει να συνθέσει μια παρωδία εμπνέεται κατά κανόνα από καταστάσεις, γεγονότα και πρόσωπα που του είναι πολύ οικεία. Παρατηρήθηκε, ακόμα, πως οι δύο αυτές ομάδες σεβάστηκαν σε πολύ μεγάλο βαθμό τη στιχουργική δομή και τον ρυθμό του καβαφικού ποιήματος. Για παράδειγμα, η παρωδία του «Περιμένοντας τους βαρβάρους» ακολουθεί και αυτή το σχήμα ερώτηση-απάντηση του προτύπου και χρησιμοποιεί τα ίδια σημεία στίξης. Τέλος, η μίμηση επεκτείνεται και στο πεδίο της γλώσσας, καθώς και οι δύο ομάδες αποπειράθηκαν να αναπαράγουν κάποιες από τις γλωσσικές ιδιαιτερότητες του Καβάφη («κουβανείς», «τες "καλές" τες γνώσεις», «να σε δώσει η ζωή», «τι θα γένουμε», «οικογενειακή κρίσις»), όπως αυτές είχαν συζητηθεί στην προηγούμενη φάση της εφαρμογής.

⁴ Βλ. ό.π. το *parodia_teixh*.

⁵ Βλ. ό.π. τα *parodia_ithaki* και *parodia_perimenontas_tous_barbarous*.

Γενικά, περνώντας στη θέση του δημιουργού, οι μαθητές φάνηκε να εμπεδώνουν ακόμα περισσότερο τους τρόπους που μετέρχεται η παρωδία προκειμένου να «πειράξει» το πρότυπό της, αλλά και να προβληματίζονται για τις γλωσσικές και στιχουργικές επιλογές τους εξαιτίας διαπιστώσεων για την ποιητική γλώσσα του Καβάφη που έκαναν στην προηγούμενη φάση. Η πίεση χρόνου δεν επέτρεψε, δυστυχώς, να πραγματοποιηθεί η δραστηριότητα συγγραφής παρωδίας με συμπλήρωμα στίχων από ποιήματα του Καβάφη που προβλεπόταν στο αρχικό σενάριο.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Α1

Στα επόμενα μαθήματα θα ασχοληθούμε με παρωδίες ποιημάτων του Κωνσταντίνου Καβάφη. Πριν όμως ξεκινήσουμε, ας δούμε λίγο τον ορισμό της παρωδίας.

- ❖ Μεταβείτε στο ηλεκτρονικό [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) και αναζητήστε τη σημασία της λέξης παρωδία.
- ❖ Γράψτε από μια πρόταση για κάθε σημασία της λέξης που δίνεται στο λήμμα του Λεξικού. Για να βοηθηθείτε, μπορείτε να αναζητήσετε τη λέξη παρωδία στα [σώματα κειμένων](#) της Πύλης για την ελληνική γλώσσα και να δείτε τα συμφραζόμενα στα οποία εμφανίζεται η λέξη.

Προτού περάσουμε στον χώρο της λογοτεχνίας, ας κάνουμε μια στάση και στον χώρο της ζωγραφικής.

- ❖ Αναζητήστε παρωδίες γνωστών ζωγραφικών πινάκων στη μηχανή αναζήτησης εικόνων της [Google](#).
- ❖ Επιλέξτε μια παρωδία ενός πίνακα που αναγνωρίζετε και αναζητήστε εικόνα αυτού του πρότυπου πίνακα. Αντιγράψτε και επικολλήστε τις δύο εικόνες στον παρακάτω πίνακα.

ΠΡΟΤΥΠΟ

ΠΑΡΩΔΙΑ

❖ Παρατηρήστε καλά τις δύο εικόνες και εντοπίστε τις διαφορές τους.

❖ Ανοίξτε την εικόνα του πρωτότυπου πίνακα στο πρόγραμμα ζωγραφικής των Windows και επιχειρήστε να δημιουργήσετε τη δική σας παρωδία. Μπορείτε να αλλάξετε χρώματα, να προσθαφαιρέσετε στοιχεία, να απομονώσετε μια λεπτομέρεια και ό,τι άλλο μπορείτε να φανταστείτε. Αποθηκεύστε την παρωδία σας.

Β1 ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ήρθε η ώρα να δούμε την παρωδία και στον χώρο της λογοτεχνίας.

- Τα δύο ποιήματα που σας δόθηκαν αποτελούν παρωδίες ενός ποιήματος του Κωνσταντίνου Καβάφη. Προσπαθήστε να ανακαλύψετε ποιο ποίημά του παρωδείται:
  - ✓ Χρωματίστε με το ίδιο χρώμα γραμματοσειράς και στα δύο ποιήματα τους στίχους και τις φράσεις που συμπίπτουν. Ποια στοιχεία μας αποκαλύπτει αυτό για το ποίημα που αναζητάμε;
Για τυχόν άγνωστες λέξεις μπορείτε να συμβουλευτείτε το [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#).
  - ✓ Προκειμένου να εντοπίσετε ποιο ποίημα του Καβάφη είναι αυτό που παρωδείται, μπορείτε να αναζητήσετε κάποιες από τις κοινές λέξεις (τις πιο χαρακτηριστικές) που εντοπίσατε στον [συμφραστικό πίνακα λέξεων του ποιητή](#) στο περιβάλλον της [Ανεμόσκαλας](#).

- Αντιγράψτε το ποίημα του Καβάφη στην ίδια σελίδα με τις παρωδίες που σας δόθηκαν. Χρωματίστε με το ίδιο χρώμα γραμματοσειράς που χρησιμοποιήσατε προηγουμένως τους στίχους του ποιήματος του Καβάφη που είναι κοινοί και στα τρία ποιήματα. Χρωματίστε με άλλο χρώμα τους στίχους που μπορεί να είναι κοινοί ανάμεσα στο ποίημα του Καβάφη και σε μία μόνο από τις παρωδίες που σας δόθηκε.

Β2 ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

- **ΣΤΙΧΟΥΡΓΙΑ:** Συγκρίνετε τη στιχουργία του καβαφικού ποιήματος με τις παρωδίες που σας δόθηκαν. Έχουν τον ίδιο αριθμό στίχων; Χωρίζονται κατά τον ίδιο τρόπο σε στροφικές ενότητες; Έχουν τον ίδιο αριθμό συλλαβών σε κάθε στίχο; Υπάρχουν ομοιοκαταληξίες; Τι είδους;
- **ΓΛΩΣΣΑ:** Προσέξτε τη σειρά των λέξεων στο καβαφικό κείμενο και στα κείμενα-παρωδίες. Υπάρχουν αναλογίες; Επιχειρήστε να αλλάξετε τη σειρά των λέξεων σε μια από τις παρωδίες. Εξακολουθεί η παρωδία να θυμίζει το πρότυπο; Παρατηρήστε ιδιαιτερότητες στη γλώσσα και την ορθογραφία του Καβάφη. Συναντάμε τέτοιες ιδιαιτερότητες και στις παρωδίες ή όχι; Συγκρίνετε τα σημεία στίξης στα δυο ποιήματα. Υπάρχουν ομοιότητες;
- **ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ:** Με ποια θέματα ασχολείται το ποίημα του Καβάφη; Με ποια θέματα καταπιάνεται καθεμιά από τις παρωδίες που σας δίνεται; Υπάρχει κάτι κοινό στο περιεχόμενό τους; Μήπως κάποια από τις παρωδίες φαίνεται να αναφέρεται σε πρόσωπα, πράγματα ή καταστάσεις της εποχής στην οποία γράφεται και όχι της εποχής του Καβάφη;

Β3 ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

- Το παρακάτω ποίημα δεν παρωδεί ένα συγκεκριμένο πρότυπο, αλλά αποτελείται από μια συρραφή στίχων από διάφορα ποιήματα του Καβάφη. Προσπαθήστε να εντοπίσετε όσες περισσότερες αναφορές μπορείτε. Για να διευκολυνθείτε, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τον [συμφραστικό πίνακα λέξεων των ποιημάτων του Κ. Π. Καβάφη](#).

Αφού εντοπίσετε την αναφορά, δημιουργήστε υπερσύνδεση που να συνδέει τον στίχο με τη σελίδα του αντίστοιχου ποιήματος.

Καβάφη τάφος

Κείμαι ο Καβάφης ενταύθα.

Την ομορφιά έτσι πολύ ατένισα

Που πλήρης αυτής ήτο η όρασίς μου.

Επιθυμίες κι αισθήσεις εκόμισα εις την Τέχνην,

κι έφηβοι τώρα τους δικούς μου στίχους λένε,

και με την δική μου έκφανσι του ωραίου συγκινούνται.

Την ζωήν μου δεν την εξευτέλισα παίνοντάς την

στων σχέσεων και των συναναστροφών

την καθημερινή ανοησία.

Ηύρα και κράτησα την ηδονή ως την ήθελα,

κι ήπια από δυνατά κρασιά καθώς
που πίνουν οι ανδρείοι της ηδονής.

Και γέρος πια σαν άραξα στο νησί,
Πλούσιος μ' όσα κέρδισα στο δρόμο,
Έτοιμος από καιρό και θαρραλέος
άκουσα τελευταία απόλαυσι τους εξαίσιους ήχους
κι αποχαιρέτησα την Αλεξάνδρεια. Διαβάτη,
αν είσαι Αλεξανδρέυς, δεν θα επικρίνεις...

[1983]

Β4 ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

- Συγκρίνετε την ημερομηνία συγγραφής του ποιήματος του Καβάφη και τις ημερομηνίες συγγραφής των παρωδιών που εξετάσατε. Τι συμπεράσματα μπορούμε να βγάλουμε για τη δημοτικότητα της ποίησης του Καβάφη;
- Διαβάστε την παρακάτω παρωδία της οποίας ο δημιουργός βάζει τον ίδιο τον Καβάφη να μιλάει.

Καβάφης προς Μαλάνον

«Τίμο, αλήθεια, επλήθυναν τελευταίως πολύ
οι στιχουργοί που με μιμούνται στα γραψίματά των
τι φοιτηταί, τι δημοσιογράφοι, τι δικανικοί,
τι διπλωματικοί υπάλληλοι και τι γυμνασιάρχαι,
τι άλλοι απίθανοι, τέλος πάντων, κύριοι,
που αρέσκονται στου Λόγου τις στρεψοδικίες.
Καλά, θα με είπεις, παλαιά υπόθεσις αυτή:
θυμήσου τον αείμνηστον Μάγνην και τη Σεγκοπούλου
– έστω κι αν το επέτρεπον τα κληρονομικά δικαιώματά της –
αλλά, επί τέλους, Αλεξανδρινοί εμιμούντο Αλεξανδρινόν
κι αυτό, βεβαίως, τιμά πίοτερο τους ιδίους.
Όμως, αυτός ο συρφετός των Αθηνών,
και των επαρχιών, και των λοιπών παροικιών μας
– δε λέγω, κολακεύομαι πολύ
μα τι φρονεΐς εσύ γι' αυτήν την εκλαΐκεσί μου;
Μήπως και με υποβιβάζει η διάδοσίς της;

Μήπως και η Φήμη μου χάνει κομμάτι;
Μήπως και η Ποίησός μου πρόφασις είναι μοναχά;
Φρόντισε, σε παρακαλώ, να εξακριβώσεις
και να με αναφέρεις σχετικά.»

[1960]

Συντάξτε μια παράγραφο στην οποία θα απαντήσετε σε αυτούς τους προβληματισμούς του ποιητή. Τι πιστεύετε; Η μίμηση των στίχων του τον «υποβιβάζει» ή όχι; Χάνει η φήμη και η δημοτικότητά του;

Γ1 ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ήρθε η ώρα να δημιουργήσετε τις δικές σας παρωδίες.

- Αντιγράψτε σε ένα καινούριο έγγραφο Word το ποίημα του Καβάφη, όπως το έχετε χρωματίσει. Διαγράψτε όλο το υπόλοιπο κείμενο εκτός από τα χρωματισμένα κομμάτια. Προσπαθήστε να συμπληρώσετε αυτό που έμεινε, για να δημιουργήσετε τη δικιά σας παρωδία. Μπορείτε να κάνετε γραμματικές ή συντακτικές αλλαγές στους στίχους που απέμειναν. Λάβετε υπόψη όσα διαπιστώσετε παραπάνω για τη στιχουργία, τη γλώσσα και το περιεχόμενο μιας παρωδίας. Αν θέλετε να βάλετε ομοιοκαταληξίες, θα σας βοηθήσει πολύ το [Αντίστροφο Λεξικό της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα](#).

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Μια εναλλακτική δυνατότητα θα ήταν να δοθεί εξαρχής στους μαθητές το καβαφικό ποίημα και η παρωδία του. Κάτι τέτοιο θα μείωνε το περιθώριο αυτενέργειας του μαθητή, αλλά θα διευκόλυνε και θα επιτάχυνε ίσως τη διαδικασία. Σε αυτήν την περίπτωση θα μεγάλωνε πολύ το φάσμα των παρωδιών που μπορεί κάποιος να χρησιμοποιήσει. Ενδεικτικά αναφέρω από το βιβλίο του Δασκαλόπουλου τις εξής παρωδίες (σε παρένθεση το παρωδούμενο καβαφικό πρότυπο, αν δεν είναι ομώνυμο): «Προς μακετίσταν» («Φιλέλλην»), «Στα γήπεδα» («Στην εκκλησία»), «Φίλαθλοι Θεσσαλονικείς» («Αλεξανδρινοί βασιλείς»), «Μονοτονία», «Τράπεζες» («Θερμοπύλες») κ.ά. Μια άλλη δυνατότητα θα ήταν η δημοσίευση των παρωδιών που δημιούργησαν τα παιδιά μαζί με τα καβαφικά πρότυπα στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου (αν υπάρχει) ή στο ιστολόγιο της τάξης.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Συνολικά, η εφαρμογή του σεναρίου πήγε εξαιρετικά καλά, καθώς οι στόχοι που είχαν τεθεί φάνηκε να εκπληρώνονται σε ικανοποιητικό βαθμό. Στο τέλος της εφαρμογής, η τάξη ήταν εμφανώς πια εξοικειωμένη με την έννοια της παρωδίας, ενώ είχε ήρθε σε επαφή με μια σειρά από ποιήματα του Καβάφη. Αξίζει να συνυπολογιστεί ότι οι μαθητές έδειξαν να απολαμβάνουν ιδιαίτερος τη διαδικασία και ενεπλάκησαν με μεγάλο ενθουσιασμό σχεδόν στο σύνολο των δραστηριοτήτων.

Ορισμένες δυσκολίες που παρατηρήθηκαν κατά τη διάρκεια της εφαρμογής είναι οι εξής:

- η ομάδα στην οποία είχε ανατεθεί να ασχοληθεί με τις παρωδίες του ποιήματος «Η πόλις» δυσκολεύτηκε –δικαίως– στον εντοπισμό του παρωδούμενου προτύπου, κυρίως επειδή το κοινό λεξιλογικό πεδίο των δύο παρωδιών είναι εξαιρετικά περιορισμένο και μάλιστα φαίνεται ότι δεν προσφέρει πολλές δυνατότητες (οι μόνες κοινές λέξεις που εντόπισαν ήταν

«είπες» και «θα βρεις»). Χρειάστηκε ο εκπαιδευτικός να παροτρύνει τους μαθητές να αναζητήσουν στον συμφραστικό πίνακα αυτές τις –έστω περιορισμένες– λέξεις και να ανακαλύψουν το αρχικό ποίημα.

- Η διερεύνηση της θεματολογίας των καβαφικών ποιημάτων δυσκόλεψε κάπως τους μαθητές. Στις περιπτώσεις αυτές οι δυσκολίες εξομαλύνθηκαν με την παρέμβαση του εκπαιδευτικού, ο οποίος καθοδηγούσε τις ομάδες παρέχοντάς τους πληροφορίες ή διαλευκαίνοντας σκοτεινά σημεία. Από την άλλη, κάποιες παρωδίες δυσκόλεψαν τα παιδιά, καθώς αγνοούσαν τα γεγονότα στα οποία αναφέρονταν. Ο εκπαιδευτικός εκμεταλλεύτηκε αυτά τα εμπόδια για να ξεκινήσει μια σχετική συζήτηση που ανέδειξε τον επικαιρικό χαρακτήρα ως ένα συχνό χαρακτηριστικό των παρωδιών.
- Τέλος, κατά τη διαδικασία συγγραφής παρωδιών από τους ίδιους τους μαθητές κάποιες ομάδες συνάντησαν δυσκολίες κυρίως στην προσπάθειά τους να σεβαστούν τον μετρικό βηματισμό και τον αριθμό των συλλαβών των στίχων των καβαφικών ποιημάτων, γεγονός που δείχνει την έλλειψη εξοικείωσης των περισσότερων μαθητών με τον ποιητικό ρυθμό. Ο διδάσκων παρενέβαινε και βοηθούσε όσο μπορούσε προκειμένου να ξεπεραστούν τα όποια αδιέξοδα.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Δασκαλόπουλος, Δ. 1998. *Παρωδίες καβαφικών ποιημάτων 1917-1997*. Αθήνα: Πατάκης.

Κοκόλης, Ξ. 2007. *Τριάντα παρωδίες ποιημάτων του Κ. Π. Καβάφη*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Κωστίου, Κ. 1999. [Παρωδία η παρεξηγημένη...](#) *Το Βήμα* 20.06.1999. [18.06.2014]

Ματθαίου, Α. & Β. Σελιώτη, διδακτική πρόταση για τη θεματική ενότητα «Σάτιρα και σατιρικά κείμενα» του κυπριακού Π.Σ. για την Α΄ Λυκείου, 2013.

http://www.schools.ac.cy/eyliko/mesi/Themata/logotechnia/didaktika_senaria/satira_k_eimena_senario.pdf [18.06.2014]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ανώνυμος

Καβαφικόν

Χωρίς λύπην, χωρίς περίσκεψιν, χωρίς αιδώ

κατέφαγον τα δέκα πέντε εκατομμύρια

και τώρα φευ διαλογίζομαι εγώ

πόσον ευκόλως τα κατέφαγον ως χοιρομήρια.

Α, όταν τα εμοίραζαν πώς να μην το προσέξω·

δεν θα ήτο τόσο δυσχερές εις την διανομή αυτήν να τρέξω

αλλά δεν ήκουσα ποτέ κρότον κλεπτών ή ήχον

κι ανεπαισθήτως μ' έκλεισαν από το γεύμα έξω!

(1935)

Ξ. Α. Κοκόλης

Στίχοι

Ανεπαισθήτως, δίχως ρίμαν, και χωρίς αιδώ
οι αδίστακτοι στα τείχη των μ' έκλεισαν στίχοι.

Και κάθομαι και απελπίζομαι τώρα εδώ.

Άλλο δεν σκέπτομαι: τον νουν μου τρώγει αυτή η τύχη·

διότι κείμενα πεζά πολλά να γράψω είχαν.

Α όταν έκτιζαν τα τείχη πώς να μην προσέξω.

Αλλά δεν άκουσα ποτέ κρότον κτιστών ή ήχον.

Υπούλως μ' έκλεισαν απ' τον πεζό λόγον έξω.

(2007)

Φρέντυ Γερμανός

Σαν βγεις στον πηγαιμό για τον Αμλέτο...

Σαν βγεις στον πηγαιμό για την Ιθάκη

να εύχεσαι να' ναι πολλοί οι ρόλοι

σε έργα εμπορικά

πλάι στη Βουγιουκλάκη

ή στον Τόλη...

Πλάι σε φίρμες κοίτα να 'σαι πάντα

έστω κι αν παίρνεις

την ημέρα εκατόν σαράντα...

Είναι καλό να λεν για σένα: «Παίζει

με την Καρέζη...»

Και το όνομά σου με μεγάλα

γράμματα να μπαίνει.

(Οχι μετά από τη Τζένη).

Για όλους έχε μια καλή κουβέντα:

Οι καλλιτέχναι

Αγαπούν τα κοπλιμέντα...

Στη Βουγιουκλάκη

πες: «Σας εθαύμαζα

από μικρό παιδάκι...».

[...]

Να εύχεται να' ναι μακρύς ο δρόμος

αν όμως –κάποια μέρα– κουρασθείς

μην φοβηθείς

να παντρευτείς.

Πες: «Εδώ τελειώνει

το ωραίο ταξίδι...».

Κι αποχαιρέτα το σανίδι.

Μη διστάσεις!

Σε ελπίδες της στιγμής

Και μάταια όνειρα

Μην κρεμαστείς.

Γίνε και συ εφοπλιστής,

άραξε σ' ένα ακρωτήριο

της γραμμής

(ίσως στο ακρωτήριο Χορν...)

και άσε τους άλλους στο σανίδι

να γερνούν

και να γερνούν

και να πεθαίνουν.

Έτσι σοφός που έγινες

με τόσα σκάφη

(εις πείσμα του Καβάφη)

ήδη θα το κατάλαβες

οι Ιθάκες τι σημαίνουν.

(1974)

Ξ. Α. Κοκόλης

Το χαρτάκι

Σα βγεις στον πηγεμό για το Χαρτάκι,
να εύχεται ο δρόμος να 'ναι σύντομος,
με λίγες περιπέτειες, λίγες γνώσεις.

Τους νυσταλέους Επιτηρητάς,
το ψευδοάγρια «ΣΤΟ ΓΡΑΠΤΟ ΣΑΣ!» μη φοβάσαι,
τέτοια στο δρόμο σου ποτέ δε θα βρεις,
αν μένει η όψη σου γαλήνια, αν τα γυαλιά σου
είναι αρκούντως σκοτεινά.

Να εύχεται ο δρόμος να 'ναι σύντομος.
Λίγα τα σπαστικά απογεύματα να είναι
που κάτω από τη φθινοπωρινή βροχή
θα στέκεις στην ουρά για να υπογράψεις
–ταυτότητα στο χέρι– και να παραλάβεις
το ένα και μοναδικόν ογκώδες Σύγγραμμα.

Με τι χαρά, και ολίγην αγωνία,

Στα πληροφορημένα φροντιστήρια θα τρέχεις,

θα κάνεις έρευνα αγοράς, για ν' αποκτήσεις,

επ' αμοιβή βεβαίως, τα θέματα Ες-Ο-Ες,

τα ηδονικότατα, τα πλήρως εγγυημένα.

Και μην ανησυχείς: οι Βαθμολογητές

θανάσιμα βαριούνται, άνθρωποι είναι.

Πάντα στο νου σου να 'χεις το Χαρτάκι.

Το φθάσιμον εκεί είν' ο προορισμός σου.

Δε χρειάζεται όμως να σε φάει και το άγχος.

Φρόντισε, βέβαια, να το πάρεις πριν γεράσεις

(υπάρχει εξάλλου ο κίνδυνος να σε διαγράψουν...)

και κοίτα να μην τρέφεις ψευδαισθήσεις

για επαγγελματική αποκατάσταση.

Ό,τι εκέρδισες, το κέρδισες στο δρόμο.

Άλλη χαρά από το Χαρτάκι μην προσμένεις.

Έκαμες ένα ωφέλιμο και γρήγορο ταξίδι.

Με τόσα που είδες κι έπαθες, με τόση πείρα,

ήδη θα το κατάλαβες Χαρτάκι τι σημαίνει.

(2007)

Αχτος Αρούρης [=Νίκος Σαραντάκος]

Θάλασσα

Είπες: θα πάγω σ' άλλη γη. Θα πάγω σ' άλλη θάλασσα·

μια πόλις άλλη θα βρεθεί καλύτερη για μένα.

Κάθε προσπάθειά μου πηγαίνει πάντα στα χαμένα

κι ειν' η καρδιά μου, σα σκυλί, δεμένη.

Και ξέρω ο δόλιος τι με περιμένει

μα και φιλά δεν έχω, όλα τα χάλασα.

– Καινούριους τόπους δε θα βρεις, δε θά βρεις άλλες θάλασσες,

δεν είσαι λόρδος, φουκαρά, να τρέχεις δω και κει,

στους ίδιους δρόμους θα γυρνάς σ' όλη τη ζήση σου.

Και μες στις γειτονιές τις ίδιες θα γερνάς.

Δεν έχει πλοίο για σε. Δε μετοικεί

Έτσι εύκολα ένας άψιλος·κι ως χάλασες

και τη δεκάρα τη στερνή, να χορηγήσει σου

κανείς 'σιτήριο τζάμπα μην ελπίζεις,

στην πόλη αυτή θα ζεις και θα πεινάς,

στην κόχη τούτη τη μικρή θα τουρτουρίζεις.

(1934)

Κ. Φ. Φαβάκης [= Μ. Π. Σουλιώτης]

Ο εστιάτωρ

Εμ, είπες· «Θα τρώγω σ' άλλο ρεστοράν, θα μασουλώ αλλού.

Μάγειρον άλλον πάω να βρω στιλπνότερον αυτού.

Κάθε μπουκιά μου μόχα ζέχνει οχετού·

κι είν' το φαγί μου – αυθαίρετα – καρνευμένο.

Έως πότε το στομάχι μου εδώ μέσα θα μαραίνω;

Ό,τι κι αν παραγγείλω κι ό,τι λιμπιστώ,

σβουνιάρικα φασόλια ξανά θα καταπιώ,

που τόσα πιάτα μ' έσκασαν με μπούκωσαν με τούρλωσαν».

Φαγάδικο άλλο δεν θα βρεις, να φας αλλού δε σφάξαν.

Στον εστιάτορα χρεωστάς λεφτά. Τη φασουλάδα θα ρουφάς

την ίδια. Και ίχνη από καρότο θα ερευνάς·

και μες στο ίδιο λαβαμπό θα φτύνεις.

Πάντα στου ίδιου εστιάτορα θα τρως. Για κάτι νοστιμότερο – δεν τρως –

δεν τρέχει κάστανο για σε, δεν τρέχει τσάι.

Έτσι που περιδρόμιασες εδώ, σε στιλ χαραμοφάη,

στο μαγειρείο αυτουνού, το ρυπαρό, για εφτά βόδια μπούκωσες.

(1974)

Φρέντυ Γερμανός

Περιμένοντας το πετρέλαιο

Τι περιμένουμε στην αγορά συναθροισμένοι;

Είναι το πετρέλαιο να έλθει σήμερα

και όλοι λεν: «Γρήγορα –

το πετρέλαιο να προφθάσω

πριν έλθει από τη Θάσο...»

Γιατί μέσα στη σύγκλητο μια τόση απραξία;

Τι κάθονται οι συγκλητικοί και δεν νομοθετούνε;

Γιατί είναι το πετρέλαιο να έλθει σήμερα...

Τι νόμους πια να κάνουν οι συγκλητικοί;

Το πετρέλαιο σαν έλθει

θα νομοθετήσει...

Γιατί και εις τον Τύπο τόση απραξία

και οι εφημερίδες δεν γράφουν τίποτε άλλο πια;

Γιατί ευρέθηκε πετρέλαιο στη Θάσο

και όλοι γράφουνε γι' αυτό.

[...]

Λεν μάλιστα ότι πετρέλαιο

βρήκε στο Κολωνάκι

και η Φωφό Βασιλακάκη...

Γιατί τόσο πετρέλαιο κυκλοφορεί εχάτως

και στες επιθεωρήσεις;

Γιατί οι συγγραφείς μας το 'ριξαν κι αυτό

στες γεωτρήσεις;

Διότι το πετρέλαιο είναι θέμα σπουδαιότατον

με ουσία

και θα μας ψέλνουνε με αυτό

ως τη Δευτέρα Παρουσία...

[...]

Γιατί και εις την τηλεόραση

το πετρέλαιο είναι θέμα πάντα πρώτον

εις την «Ηχώ των γεγονότων»;

Και πιο νωρίς

το κοπανάει η «Τηλε-εφημερίς»;

Διότι πετρέλαιο ευρέθηκε στη Θάσο

και το πετρέλαιο είναι θέμα εθνικόν

με στόχους υψηλούς

και πνεύμα...

Το είπεν και η «Πρόσκλησις σε γεύμα»...

Γιατί αδειάζουν γρήγορα οι δρόμοι και οι πλατείες

και όλοι γυρνούν στα σπίτια τους πολύ συλλογισμένοι;

Γιατί ενύχτωσε και το πετρέλαιο

δεν ήλθε. Και μερικοί που έφθασαν

απ' τη Θάσο

είπαν: «Πετρέλαιο δεν υπάρχει!

Πρέπει να ψάξωμεν εις άλλο βάθος...»

[...]

Και τώρα τι θα γίνουμε δίχως πετρέλαιο

και δίχως γεωτρήσεις;

Το πετρέλαιο αυτό ήτο μια κάποια λύσις...

(1974)

Θ. Μουντός – Δ. Καλάκης

Περιμένοντας τον Θεσμόν

– Τι περιμένουμε στες κλινικές συναθροισμένοι;

Είναι ο Θεσμός να φθάσει σήμερα.

– Γιατί μέσα στους θαλάμους μια τέτοια απραξία;

Τι κάθοντ' όλοι οι γιατροί κι επίσκεψη δεν κάμουν;

Γιατί ο Θεσμός θα φθάσει σήμερα.

Τι έργα πια θα κάμουν οι γιατροί;

Σαν έλθει ο Θεσμός όλα θα τα ρυθμίσει.

– Γιατί ούτε και το Διευθυντή δεν δείχνει να τον νοιάζουν

τα ράντζα που σωρεύθηκαν πάλι στους διαδρόμους, μα

κάθεται επίσημος πάνω στην πολυθρόνα;

Γιατί ο Θεσμός θα φθάσει σήμερα

κι ο Διευθυντής να τον υποδεχθεί περιμένει.

Μάλιστα ετοίμασε για να τον δώσει

για περγαμηνή. Εκεί τον έγραψε ονόματα πολλά

γιατρών για διορισμό υποψηφίων.

– Γιατί ν’ αρχίσει μονομιάς αυτή η ανησυχία

κι η σύγχυσις; (Τα πρόσωπα τι σοβαρά που έγιναν).

Γιατί ενύχτωσε και ο Θεσμός δεν ήλθε

και μερικοί που έφθασαν απ’ έξω

είπανε πως Θεσμός πια δεν υπάρχει.

Και τώρα τι θα γένουμε χωρίς Θεσμό.

Το νομοσχέδιο αυτό ήταν μια κάποια λύσις.

(1983)